

ANZAK GÖZÜYLE TÜRK ASKERİ VE ATATÜRK

Uzman NİLGÜN İNCE

Anzak (Anzac) sözcüğü, Avustralya ve Yeni Zelanda Kolordusu (Australian and New Zealand Army Corps) kelimelerinin baş harflerinden meydana getirilmiş bir kısaltmadır.

Birinci Dünya Savaşı başlarında bu iki ülkeye ait birliklerin katılmasıyla kurulan kolordu, bu kısaltılmış isimle tarihteki yerini almış, önce Çanakkale'de, daha sonra da Ortadoğu ve Avrupa savaş alanlarında müttefikleri hesabına önemli hizmetler başarmıştır.¹

Birinci Dünya Savaşı'nın başında İngiltere, Almanya'ya karşı savaşa girerken, dominyonlar yasasına göre, Avustralya ve Yeni Zelanda Meclisleri, isterlerse tarafsız kalabilirlerdi. Yeni Zelanda ve Avustralya halkı tarafsız kalmak yerine gönüllü olarak savaşa girmek istemişlerdir.

1915 yılı şubatında Gelibolu cephesinde Türkler'e karşı savaşmak üzere gönüllü yazılan, ama değil Gelibolu'nun, Türkiye'nin nerede olduğunu bilmeyen Anzaklar, "Niçin savaşıyorsunuz?" diye sorulduğunda "İngilizler bizim kardeşlerimizdir. Dilimiz, kültürümüz birdir"² diyerek İngiltere'nin yanında savaşa girmiş olmalarının gerekçesini belirtmişlerdir.

Böylelikle Anzaklar, 25 Nisan 1915 günü sabahın erken saatlerinde başlayan çıkarma ile Gelibolu Yarımadası'ndaki savaşa başlamış oldular. Anzaklar'ın Gelibolu Yarımadası'ndaki savaşlarda verdikleri kayıp : 26.094'ü Avustralyalı, 7.571'i Yeni Zelandalı olmak üzere 33.665'tir.

İngiltere'nin yanında Çanakkale'de savaşan Anzaklar, Türkler'in barbar bir

¹ Baha Vefa Karatay, Mehmetçik ve Anzaklar, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1987, s. 34.

² Ian Hamilton, Gelibolu Günlüğü, Hürriyet Yayınları, İstanbul 1972, s. 285. Fikret Günesen, Çanakkale Savaşları, Kastaş Yayınları, İstanbul, 1986, s. 196.

millet olmadıklarını aksine, cesur ve mert olduklarını anlamışlardır. Bunu da gerek savaş sırasında, gerekse de savaştan sonra dile getirmişlerdir.

Çanakkale'de çarpışan Mehmetçikle, Anzaklar arasında uyanan karşılıklı saygı, sevgi ve sempati savaş alanlarında görülmesi olağanüstü bir olay olarak tarihe geçmiştir. Türk askerinin Anzaklar üzerinde sağladığı güveni Alan Moorehead isimli yazar "Gallipoli" isimli kitabında şöyle anlatmıştır : "... Belki de en dikkat çekici olan husus, Anzaklarla Türkler arasında doğmuş olan sempati ve arkadaşlık duygusu idi. Artık karşısındaki Türk askerlerini kendi dencyleri ile tanımış olan Anzaklar o güne kadar propagandalarla kendilerine anlatıldığının aksine onların fanatik ve zalim değil, mert ve cesur insanlar olduklarını anlamış bulunmaktaydılar. ... Nitekim, Avustralya ve Yeni Zelanda kıtaları kendilerine dağıtılmak istenen gaz maskelerini almayı reddetmişler ve nedeni sorulduğunda ise, Türkler dürüst savaşçılardır, onlar gaz kullanmazlar diye cevap vermişlerdir.³

Türkler'e karşı bu duyguları besleyen Anzaklardan Allan Jack ise savaştan sonra şunları söylemiştir : "Limmi Adası'nda kaldığımız süre içinde defalarca çıkarma tatbikatları yapmıştık. Böyle bir görev için hazırlandığımızı biliyorduk, fakat ne zaman ve nereye çıkarılacağımız hakkında kesin bir bilgimiz yoktu. O sırada bize verilen bilgiler, Türk askerlerinin barbar oldukları, esirlere çok fena muamele ettikleri yolunda idi. Gelibolu'ya çıkıp savaşa girdikten sonra, tanıdığı olduğumuz gerçeklerle bütün bunların ne kadar yalan olduğunu anlamakta gecikmeyecektik.⁴

Çanakkale'de savaşmış olan bir başka Anzak Lord Casey ise, Anzaklar'ın Türk milletinin ve Mehmetçiğin barbarlıktan uzak insancıl karakterini savaş meydanında tanıdıklarını ve takdir ve hayranlıkla ülkelerine döndüklerini söylemiştir.

1934 yılında bizzat Atatürk tarafından kaleme alınıp, dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya tarafından Çanakkale'de yabancı şehitlere hitaben okunan nutuk Avustralya'da ve Yeni Zelanda'da şehit yakınlarının hislerine tercüman olmuştur.

Çanakkale'de savaşan yabancı şehitlere hitaben okunan bu nutuk şöyledir :

"Bu memleketin toprakları üstünde kanlarını döken kahramanlar! Burada

³ Alan Moorehead, Çanakkale Geçilmez "Gallipoli", Türçesi Günay Salman, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1972, s. 245-246.

⁴ Karatay, a.g.e., s. 108-109.

bir dost vatanın toprağında-sınız. Huzur ve sükûn içinde uyuyunuz. Sizler, Mehmetçikle yanyana koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen Analar! Gözyaşlarınızı dindiriniz. Evlatlarınız, bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler ve huzur içinde rahat rahat uyuyacaklardır. Onlar, bu toprakta canlarını verdikten sonra, artık bizim evlatlarımız olmuşlardır.⁵

Türkler'i cesur askerler değil, aynı zamanda soylu olarak tanıdıklarını söyleyen Anzaklar'ın Atatürk'e olan hayranlıkları ve sevgileri yıllar boyunca sürmüştür. Yıllar boyu süren sevginin bir göstergesi de, 1 Mart 1978'de Avustralya'nın Queensland eyaletinde açılan Gelibolu Anıt Çeşmesi'ne konan yazıtta Atatürk'ün Çanakkale'de şehit düşen yabancılara hitaben söylediği sözlerin yer almasıdır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, Anzaklar'ın Türkler'i kahraman olduğu kadar yardımsever ve uygar bir milletin evlatları olarak tanımlamalarında kuşkusuz, Türkler'in de savaştığı ülkelerin insanlarına düşmanlık hissi beslememeleri, insani, medeni hislerle dostluk elini uzatmalarından kaynaklanmaktadır.

⁵ Uluğ İğdemir, Atatürk ve Anzaklar, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1985, s. 6.